

Dienst
Logopedie

INFORMATIE VOOR DE PATIËNT

Dysfagie

Slikproblemen bij oncologische patiënten

Deze brochure is bedoeld voor mensen die behandeld worden omwille van een tumor in het mond- en/of halsgebied of die de behandeling net achter de rug hebben.

Sommige mensen met een tumor in het mond- en/of halsgebied krijgen door hun ziekte of door de behandeling problemen met het slikken. Slikken vraagt immers een goede werking van de zintuigen, een goede slikreflex en een perfecte coördinatie van vele spieren in mond en keel. De voedingsproblemen verschillen van persoon tot persoon: niet iedereen krijgt dezelfde klachten.

Ook wanneer u geen specifieke problemen heeft, kan u altijd bij de logopediste terecht voor preventieve maatregelen en informatieverstrekking. Een goede voedingstoestand en voornamelijk een stabiel lichaamsgewicht vergroten de mogelijkheid om een behandeling te doorstaan en ervan te herstellen.

Invloed van radio- en/of chemotherapie

Bestralingen

Radiotherapie beschadigt naast kankercellen ook gezonde cellen. Afhankelijk van het bestraalde gebied kunt u last krijgen van bepaalde klachten, vb. keelpijn, een droge mond, blaasjes, smaak- en reukveranderingen, slijmvorming en slikklachten.

Chemotherapie

Chemotherapie bestaat uit het toedienen van celdodende of celdeling remmende medicijnen (cytostatica). Deze medicijnen tasten ook gezonde cellen aan. Afhankelijk van de soort cytostatica treden problemen op als smaakveranderingen, afkeer van bepaald voedsel, gevoelige mondslijmvliezen en misselijkheid en/of braken.

Adviezen bij speciale voedingsproblemen

Smaak – en reukveranderingen

Door bestraling kan de smaak en geur van het eten veranderen. Een vieze smaak kan ook veroorzaakt worden door te weinig te drinken of door een slechte mondverzorging. Probeer veel verschillende voedingsproducten uit. Producten waarvan u echt een afkeer heeft gekregen, kan u beter weglaten. Ook wanneer echt niets smaakt, is het toch belangrijk om iets te eten. Houd voor ogen dat het noodzakelijk is voor uw herstel. Reuk en smaak gaan ook samen. Wanneer u geen of minder reuk heeft, kunt u uw smaak verbeteren door goed te kauwen. Zo komen veel voedseldeeltjes achter op de tong en kan de smaak van het eten zich verspreiden in uw mond en keel.

Slijmvorming

Ten gevolge van de behandeling kan u last hebben van slijmvorming. Om slijmvorming minder hinderlijk te maken, kan u uw mond spoelen met een zoutoplossing of friszure producten opnemen zoals augurk, komkommer, ananas,...

Wanneer het slijm dik, taai en draderig wordt, vraag dan advies aan uw arts. Eventueel kan hij/zij medicijnen voorschrijven om mee te spoelen of de slijmen wat minder taai te maken.

Droge mond

Door de bestraling kan u last krijgen van een droge mond. Om dit vervelend probleem op te lossen kan u het eten van vast voedsel afwisselen met vloeibaar. U kan eveneens veel saus nemen bij de warme maaltijd of smeerbaar en smeugig beleg bij boterhammen. Zorg dat u altijd water bij de hand heeft zodat u regelmatig eens kan drinken. Ook kan een goede mondhygiëne helpen om een droge mond te verhelpen.

Pijnlijke mond of keel

Wanneer u hier last van heeft, vermijdt u best scherpe kruiden of dranken. Warme maaltijden en dranken kan u laten afkoelen tot kamertemperatuur.

Soms zijn ijs en koude dranken prettig om te gebruiken. Vraag uw arts naar pijnstillende medicijnen wanneer eten en drinken erg pijnlijk is. Soms kan het ook aangeraden zijn om (tijdelijk) over te stappen op gemalen of vloeibare voeding.

Gewichtsverlies

In het geval van gewichtsverlies is het in eerste instantie belangrijk dat u een gezonde basisvoeding gebruikt.

Als u desondanks toch gewicht blijft verliezen, kunt u producten nuttigen die veel energie opleveren. Overleg met uw diëtiste welke producten in aanmerking komen. Verdeel uw voeding ook over de hele dag. Eet vaker kleine porties, bijvoorbeeld elke twee uur. Wees royaal met boter, suiker, volle melk...

Verwerkingsproblemen

Wanneer u problemen hebt met het kauwen van voedsel, kunnen volgende tips helpen: snijd voedsel heel fijn of pureer het. Gebruik brood zonder korst met smeerbaar beleg. Kies eerder voor zacht vlees of vis. Ga niet onnodig snel over op vloeibare voeding wanneer u merkt dat kauwen moeilijker gaat. Kauwen heeft namelijk een gunstige invloed op de smaak en speekselproductie.

Wat is dysfagie?

We spreken van een slikprobleem, of dysfagie, wanneer het transport van drank of voeding via de mond, keel en de slokdarm naar de maag verstoord is. Hierdoor kan voeding en/of speeksel in de luchtwegen terecht komen. Dit kan leiden tot een longontsteking. Men eet of drinkt vaak minder wanneer het slikken moeilijk verloopt, waardoor bijkomende problemen zoals uitdroging of ondervoeding kunnen optreden.

Het normale slikproces

Een slikbeweging is een zeer complex en snel verlopend proces. In normale omstandigheden is slikken een automatisme waarbij we niet moeten nadenken. Het verloopt in vier fasen:

- De voorbereidende orale fase: de voeding wordt in de mond gebracht, gemalen en vermengd met speeksel. De voedselbrok wordt gemaakt.

- De orale transportfase: de tong transporteert de voedselbrok naar de keel.
- De keelfase of faryngale fase: de neusholte en de luchtpijp wordt afgesloten en de voedselbrok wordt via de keelholte naar de slokdarm gebracht. Dit gebeurt reflexmatig.
- De slokdarmfase of oesofagale fase: de voedselbrok zakt verder naar beneden, via de slokdarm naar de maag.

Logopedische behandeling

Wanneer er al slikproblemen zijn, zal de logopedist behandeling opstarten. De therapie kan bestaan uit het aanleren van compensatietechnieken. Deze technieken zorgen er voor dat u zich niet meer zo gemakkelijk verslikt. Zo kan men bijvoorbeeld leren drinken terwijl men het hoofd voorover buigt of terwijl men het hoofd kantelt naar links of rechts,... Ook kan de consistentie van het voedsel worden aangepast. Zo zal gemixte voeding gemakkelijker weggeslikt worden. Soms kan het nodig zijn om dranken (tijdelijk) in te dikken. Ook kan de therapie gericht zijn op het revalideren van de slikact. Men zal dan trachten de beschadigde structuren of functies te heractiveren. Dit kan aan de hand van motorische en sensorische training.

Wanneer er nog geen slikproblemen zijn maar er wel radio-en/of chemotherapie zal plaatsvinden, is het aangeraden om de anatomische structuren van de mond- en keelholte reeds preventief te verstevigen. Recente studies tonen immers aan dat 'preventieve oefeningen' bij behandeling met radiotherapie een positief effect hebben op de slikfunctie. Daarom zal de logopedist u enkele oefeningen geven die u bij voorkeur 5 dagen per week uitvoert. Zo kunt u de negatieve effecten van de bestraling op de spieren tegengaan.

Wat bij ernstige slikproblemen

Wanneer de gewone voeding niet toereikend is en houdingsaanpassingen niet voldoende kunnen compenseren, kan speciale dieetvoeding (drinkvoeding, dieetpreparaten of sondevoeding) een oplossing voor u zijn. Overleg dit met uw behandelende logopedist, arts en diëtist.

Wanneer de logopedist een zeer ernstig slikprobleem vaststelt, zal besloten worden de voeding en het drinken via de mond te stoppen en vervangende sondevoeding op te starten. Dit om een longontsteking te voorkomen.

Logopedie concreet

Concreet wordt tijdens het consult bij de behandelende arts een afspraak gemaakt met de logopediste. Bij het logopedisch consult wordt eerst een intakegesprek en vervolgens een klinisch slikonderzoek afgenomen. Na het consult vindt een FEES (Flexibele Endoscopische Evaluatie van het Slikken) plaats door de NKO-arts.

Via dit onderzoek worden de verschillende anatomische structuren gevisualiseerd en de eigenlijke slikact in kaart gebracht. Een flexibel buisje wordt via de neus tot in de keelholte gebracht. Er wordt gevraagd om enkele malen te slikken zodat er een volledig beeld gevormd kan worden bij aanvang van de logopedische therapie.

De resultaten en logopedische opvolging worden onmiddellijk na dit onderzoek besproken. Wij vragen voor u de terugbetaling aan bij uw mutualiteit, indien deze wordt goedgekeurd heeft u recht op 55 of 65 sessies aan terugbetalingstarief. Deze kunnen gespreid worden over 2 jaar.

Contactgegevens Dienst Logopedie

Campus Aalst

Moorselbaan 164 - 9300 Aalst

- Tel: 053 72 48 73
- logopedie.aalst@olvz-aalst.be

Campus Asse

Bloklaan 5 - 1730 Asse

Campus Ninove

Biezenstraat 2 - 9400 Ninove

Nuttige adressen

- www.moeilijkslikken.nl
 - www.sliklinks.be
- www.dysphagiaonline.com
- www.nutricia.nl (klinische voeding – ziekte en voeding – voeding bij slikproblemen)
- www.nestlenutrition.com
- www.tegenkanker.be

Disclaimer

De informatie in deze brochure is van algemene aard en is bedoeld om u een globaal beeld te geven van de zorg en voorlichting die u kunt verwachten. In iedere situatie, en dus ook de uwe, kunnen andere adviezen of procedures van toepassing zijn. Deze brochure vervangt dus niet de informatie die u van uw behandelend arts reeds kreeg en die rekening houdt met uw specifieke toestand. Zijn er na het lezen van deze brochure nog vragen schrijf deze eventueel op en bespreek ze in ieder geval met uw behandelend arts.

Versie 17/03/2020